מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד
מספר השאלון: 11272
נספח: מאמרים

עברית: הבנה, הבעה ולשון
לעולים חדשים

הוראות

א. <u>משך הבחינה</u>: שעתיים ורבע

ב. <u>מבנה השאלון ומפתח ההערכה</u>: בשאלון זה <u>חמישה</u> חלקים.

פרק א: הבנה והבעה	– 50 נקודות
פרק ב: הפועל	– 10 נקודות
פרק ג: שם העצם	– 10 נקודות
פרק ד: מילות היחס	– 5 נקודות
פרק ה: תחביר	– <u>25 נקודות</u>
סך הכול	– 100 נקודות

ג. <u>חומר עזר מותר בשימוש</u>: (לעולים חדשים **ברמה ב וברמה ג**)

מילון עברי-לועזי, לועזי-עברי, עברי-עברי או מילונית.

ד. <u>הוראות מיוחדות</u>: **(1)** יש לענות על <u>כל</u> השאלות במחברת הבחינה בלבד, לפי ההוראות.

(2) יש להקפיד על כתב ברור, פיסוק הגיוני וכללי הדקדוק.

כתבו <u>במחברת הבחינה בלבד</u>, רשמו "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל נבחנת ונבחן להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

LIVEWORKSHEETS

פרק א – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את טקסטים 1-2 שבנספח, וענו על כל השאלות 1-10 במחברת הבחינה.
יש להעתיק למחברת הבחינה את **מספר השאלה**.

ענו על שאלות 1-5 על פי טקסט 1.

1. בטקסט 1 ד״ר בוטוויניק משווה בין רכישת שפת אֵם לרכישת שפה שנייה. קראו את הקטע שלפניכם ו**העתיקו** למחברת הבחינה את ההשלמה המתאימה ביותר מבין כל צמד אפשרויות השלמה מודגשות. (4 נקודות)

על פי ד״ר בוטוויניק, שפת אם נרכשת כחלק מ **תהליך ביולוגי / תהליך הלימודי,** ואילו שפה שנייה נרכשת בעיקר ב **תהליך ביולוגי / תהליך לימודי**. בשפת אֵם **יש חשיפה / אין חשיפה** לשפה כל הזמן, לעומת זאת בשפה השנייה **נדרשים / לא נדרשים** גם רצון ושיטות לימוד כדי להצליח.

2. על פי ההגדרה של שפת אֵם, מדוע נקראת השפה הראשונה הנרכשת ״שפת אֵם״? **העתיקו** למחברת הבחינה את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

א. זאת שפה שהאֵם רוצה שהתינוק ידבר רק בה בעתיד.
ב. זאת שפה שנרכשת בתהליך טבעי לאחר הלידה.
ג. זאת השפה הכי קרובה לשפה של אֵם התינוק.
ד. זאת שפה חשובה כמו שהאֵם של התינוק חשובה.

3. בעבר הורים וחוקרים טענו שזה לא נכון ללמד ילד שפות נוספות. האם הם צדקו? הסבירו את תשובתכם על־פי מאמר 1. (4 נקודות)

4. על־פי **פסקה ה**, מה יכול להפוך ילדים לדו־לשוניים, שגם מבינים וגם מדברים בשתי השפות? ציינו שלושה גורמים. (3 נקודות)

5. בפסקה ו ד״ר בוטוויניק מציינת כי הידע של שפת אֵם לא נעלם. על פי **פסקה ב**, הסבירו מדוע הידע על שפת אֵם לא נעלם. (3 נקודות)

LIVEWORKSHEETS

ענו על שאלות 6-10 על פי טקסט 2.

6. הכותבת בטקסט 2 מציגה את דעת המומחים בנושא לימוד אנגלית בגיל צעיר, ומגיעה בעקבות כך למסקנה. מהי המסקנה? (2 נקודות)
העתיקו את התשובה הנכונה ביותר.

א. כל ילד יכול ללמוד שפה שנייה עוד לפני הכניסה לבית הספר.
ב. כדאי לשלוח ילדים קטנים לשיעורים פרטיים ללימוד שפה שנייה.
ג. לפני שלומדים שפה שנייה צריך לבסס את הידע בשפת האם.
ד. יש הבדל בין ילדים להורים דוברי אנגלית לילדים להורים דוברי עברית.

7. מדוע ההורים רוצים שהילדים שלהם יתחילו ללמוד בגיל צעיר יותר? (3 נקודות)

8. לדעת מומחים, באילו תנאים אפשר להצליח בלימוד אנגלית כבר בגיל צעיר מאוד? ציינו שני תנאים על פי **פסקה ב**. (4 נקודות)

9. הכותבת מציינת מהו לימוד יעיל של השפה השנייה ומהו לימוד לא יעיל. על־פי המאמר, ציינו דוגמה אחת לדרך של לימוד יעיל ודוגמה אחת לדרך של לימוד לא יעיל (בסך הכול – שתי דוגמאות). (4 נקודות)

10. הקטע שלפניכם מבוסס על שני הטקסטים שקראתם. קראו את הקטע שלפניכם **והעתיקו** למחברת הבחינה את ההשלמה המתאימה ביותר מבין כל צמד מילים אפשרויות השלמה מודגשות. (6 נקודות)

הנושא של שני הטקסטים הוא רכישת שפה.
טקסט 1 עוסק יותר ברכישת **שפת אֵם** / **שפה שנייה**, ואילו טקסט 2 עוסק יותר ברכישה של **שפת אֵם** / **שפה שנייה**.
שני הטקסטים מציינים את **החשיבות** / **חוסר החשיבות** של שפת האֵם כבסיס לידיעת שפות בעתיד. לדעת המומחים בשני הטקסטים, חשיפה טבעית בבית לשפה שנייה **מונעת** / **לא מונעת** את התפתחות היכולת הלשונית של הילד. על פי טקסט 1, מידת החשיפה לשפה **משפיעה** / **לא משפיעה** על דו לשוניות, ועל פי טקסט 2 חשיפה לשפה רק במסגרת חוגים, סרטים ושירים **תורמת** / **לא תורמת** לידיעת השפה השנייה.

LIVEWORKSHEETS

11. הבעה (15 נקודות)

כתבו חיבור בהיקף של 150-200 מילים על אחד מן הנושאים א׳ או ב׳.

העתיקו את כותרת הנושא שבחרת. תוכלו להיעזר בדפי הטיוטה שבסוף מחברת הבחינה.

א. גן ילדים דוברי רוסית

הורים רבים שהגיעו מארצות דוברות רוסית שולחים את הילדים שלהם ללמוד בגן ילדים דובר רוסית. זאת למרות שבבית הספר הילדים ילמדו הכול בעברית, וגם המורה בכיתה והחברים החדשים לא דוברים רוסית.

כתבו חיבור ובו תביעו את דעתכם בנושא זה. נמקו את דבריכם. תוכלו להסתמך על הטקסטים שקראתם.

ב. אירוויזיון: לשיר בעברית או באנגלית?

בכל שנה ישראל משתתפת ב״אירוויזיון״, תחרות השירים הבין־לאומית של אירופה. לפני שנים רבות השיר שייצג את ישראל היה בעברית. בשנים האחרונות השירים שלנו באירוויזיון הם באנגלית. יש הטוענים שהשיר שמייצג את ישראל צריך להיות בעברית.

כתבו חיבור ובו תביעו את דעתכם בנושא זה. נמקו את דבריכם.

LIVEWORKSHEETS

פרק ב – הפועל (10 נקודות)

ענו על שתי השאלות 12-13. **העתיקו** למחברת את מספר השאלה וענו עליה בהתאם להוראה.

12. לפניכם חמישה סעיפים 1-5. בכל סעיף מודגש פועל. כתבו במחברת הבחינה את הפועל החסר על־פי השורש של הפועל המודגש.

דוגמה: הסגר והריחוק החברתי **הגדילו** את השימוש במכוניות פרטיות, וכתוצאה מכך _____ העומס בכבישים. **תשובה: גדל**

(1) רבים **חושבים** שבלי לדעת אנגלית אי אפשר להתקדם בחיים כי השפה האנגלית _____ לשפה בינלאומית.

(2) המורה לאנגלית **מקליטה** שירים ללימוד אנגלית כדי שהילדים _____ את השפה בדרך של הנאה וחוויה.

(3) אנשי עסקים **מתעניינים** בקורסים ללימוד השפה הסינית, כי זאת שפה חשובה היום והיא _____ אותם.

(4) הרופא **הרגיע** את הילד שבכה במרפאה, וכשהילד _____ הרופא התחיל בטיפול.

(5) מתקופת הקורונה אנשים רבים **מבשלים** בבית. הם אוהבים אוכל _____.

LIVEWORKSHEETS

13. א. לפניכם שלושה סעיפים 1-3. כתבו במחברת הבחינה את שם הפועל המתאים על־פי הפועל המודגש.

דוגמה: לא תמיד אני **זוכר** תאריכים חשובים, ולכן אני מבקש מחברי _____ לי אותם. **תשובה: *להזכיר***

(1) אח שלי **מצונן** מאוד. בחורף אנשים רבים יכולים _____.

(2) הכרטיסים למשחק הכדורגל **הוזמנו** לפני חודש. צריך _____ אותם זמן רב מראש.

(3) צעירים רבים **מתגייסים** לצבא אחרי התיכון, אך יש אפשרות _____ אותם גם אחרי לימודים באוניברסיטה.

ב. לפניכם שני משפטים 1-2. כתבו במחברת הבחינה את הפועל המתאים על־פי שם הפועל המודגש.

(1) החיילים כתבו הודעה להורים שלהם: ״אל _____ **(להתקשר)** אלינו בזמן שאנחנו בפעילות״.

(2) עולים חדשים בגיל מבוגר_____ **(לנסות)** ללמוד את השפה באמצעות שיחות עם תושבים מקומיים.

LIVEWORKSHEETS

פרק ג – השם (10 נקודות)

ענו על שתי השאלות 14-15. **העתיקו** למחברת את מספר השאלה וענו עליה בהתאם להוראה.

14. לפניכם משפט ובו שמות מודגשים בקו:

כדאי ללמוד אנגלית עם מורה מקצועית שמלמדת בכיתה גם בעזרת מחשב אישי וגם בעזרת לוח חכם.

כתבו במחברת הבחינה את כל המשפט מחדש: הפכו את השמות המודגשים לצורת הרבים ושנו את המשפט בהתאם.

15. א. לפניכם רשימת מילים.

מִלּוֹן, רוֹסִית, רְכִישָׁה, שָׁעוֹר

העתיקו למחברת הבחינה את הטבלה שלפניכם ומיינו את המילים בטבלה על פי הדרך שבה נוצרו.

שורש ומשקל	בסיס + צורן סופי

ב. לפניכם שני משפטים. קראו אותם, וענו על השאלה שאחרי כל משפט.

(1) **מחיריהם** של שיעורים פרטיים באנגלית גבוהים מאוד.
כתבו במחברת הבחינה את המילה **מחיריהם** בשתי מילים.

(2) לדעת מומחים, חשוב שתלמיד שמגיע מארץ אחרת ישמור על **השפה שלו**.
כתבו במחברת הבחינה את הצירוף **השפה שלו** במילה אחת.

LIVEWORKSHEETS

פרק ד – מילות היחס (5 נקודות):

ענו על שאלה 16. **העתיקו** למחברת את מספר השאלה וענו עליה בהתאם להוראה.

16. א. העתיקו למחברת הבחינה שלושה פעלים שאפשר להוסיף להם את מילת היחס ״את״.

לבדוק, להישאר, להתרחק, להסביר, להקשיב, לבטל

ב. לפניכם שני משפטים. במחברת הבחינה כתבו את מילת היחס ״**את**״ בנטייה המתאימה בכל משפט.

(1) העולים החדשים לומדים בכל שיעור מילה חדשה, והם כותבים _____ במחברת כמה פעמים.

(2) האוטובוס מסיע את התלמידים לבית הספר. הוא מסיע _____ כל בוקר.

LIVEWORKSHEETS

פרק ה – **תחביר** (25 נקודות)

ענו על חמש השאלות **17-21** (לכל שאלה 5 נקודות).

העתיקו למחברת את מספר השאלה וענו עליה בהתאם להוראה.

17. בשלושת המשפטים שלפניכם סדר המילים מבולבל. כתבו מחדש כל משפט כך שיפתח במילה המודגשת.

(1) יכולים / אנגלית / העולם / להסתדר / בכל / דוברי

דוברי –

(2) המלחמה / עלייה / מאז / השפה / יש / בביקוש / הערבית / ללימוד

מאז –

(3) רבים / הילדים / יותר / במקומות / משתי / לומדים / שפות / בעולם

במקומות –

18. לפניכם קטע. קראו את הקטע **והעתיקו** למחברת הבחינה את הצורה הנכונה מבין כל צמד מילים.

מה עדיף? – מבחנים או עבודות? המבחן בודק בזמן קצר את **הרמת ידע / רמת הידע** של התלמידים שצריכים לענות תשובות **הנכונות / נכונות**. בכתיבה של עבודה התלמידים לומדים היטב את **חומר / החומר**, אבל היא נמשכת **הזמן / זמן** רב יותר. המסקנה: שתי השיטות **אלו / האלו** דווקא משלימות זו את זו, לכן כדאי לשלב ביניהן.

LIVEWORKSHEETS

19. **א.** לפניכם פתיחה של משפט. קראו אותה **והעתיקו** למחברת הבחינה את ההשלמה המתאימה לה ביותר.

למרות חשיבות האנגלית...

- צריך לפתוח חוגי לימוד לאנגלית לילדים כבר בגיל צעיר מאוד.
- לא צריך לפתוח חוגי לימוד לאנגלית לילדים כבר בגיל צעיר מאוד.
- הורים צריכים לדבר אנגלית עם הילדים כבר בגיל צעיר מאוד.
- אפשר ללמוד אנגלית לבד ובלי עזרה של מורה מקצועית.

ב. לפניכם פתיחה של משפט. קראו אותה **והעתיקו** למחברת הבחינה את השלמה המתאימה לה ביותר.

קשה ללמוד עברית בגיל מבוגר, אף על פי כן...

- עולים רבים מצליחים לקלוט את השפה ומסתדרים בארץ.
- עולים רבים לא מצליחים לקלוט את השפה ולא מסתדרים בארץ.
- עולים רבים מסכימים שהעברית היא באמת שפה קשה.
- עולים רבים ממשיכים לדבר בשפת האם שלהם.

ג. לפניכם שני משפטים. בכל אחד מן המשפטים יש שיבוש. כתבו במחברת הבחינה את המשפטים מחדש ותקנו את השיבוש.

(1) יש עולים חדשים שמעדיפים ללמוד את שפה העברית באופן פרטית.

(2) כדי לדבר בשפה שנייה צריך להכיר שמות עצם רבות ופעלים חדשות.

LIVEWORKSHEETS

20.א. לפניכם קטע. קראו אותו **והעתיקו** למחברת הבחינה את מילת הקישור המתאימה ביותר לציון זמן במשפטים שלפניכם:

אחרי ש / בעוד / לפני ש בדקו נתונים על מזג האוויר, מצאו החוקרים שמזג האוויר השנה היה הקשה ביותר. מעלות החום בקיץ לא הגיעו **לאחר ש / לפני כן / בעוד** לרמות גבוהות כאלה. אפשר להרגיש את החום בקיץ **בזמן / לפני / כאשר** יוצאים החוצה בשעות הצהרים.

ב. בכל אחד מהמשפטים 1-3 כתבו במחברת הבחינה את מילות הקישור המתאימות. בחרו את מילות הקישור מהרשימה הזאת:

לשם כך, כדי ש, כדי

(1) חוקרים חושבים שתרגול בשפה זרה חשוב _____ לשמור על המוח.

(2) עולים חדשים בגיל מבוגר מעוניינים ללמוד עברית, _____ הם נרשמים ללימוד עברית באולפן.

(3) _____ העולים החדשים יוכלו לדבר עברית מהר הם צריכים גם לדבר עם דוברי עברית ילידיים.

21.א. לפניכם שלושה משפטים, ובהם מילת הקישור **כי**.
קראו אותם וענו על השאלות שאחריהם.

I. מתברר **כי** לא ממליצים להתחיל ללמוד אנגלית לפני כיתה ג׳.

II. כולם יודעים **כי** ילדים מצליחים לקלוט שפה בצורה יעילה.

III. חשוב לי לשמור על שפת האם שלי **כי** זו השפה שנולדתי איתה.

(1) **העתיקו** את מספר המשפט שאפשר להחליף בו את המילה **כי** במילה **משום ש.**

(2) באיזו מילה ניתן להחליף את המילה **כי** בשני המשפטים האחרים? **העתיקו** את המילה המתאימה מבין המילים האלה:

כאשר, ש, בזמן ש, אשר

LIVEWORKSHEETS

ב. לפניכם שלושה משפטים ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות בכל משפט **העתיקו** את המילה המתאימה למשפט.

(1) שימוש בשתי שפות בגיל צעיר מאוד **מבלבל** / **מבלבלת** / **מבלבלות** לפעמים את הילדים.

(2) בימינו צעירים **מזמינות** / **מזמינים** / **מזמין** אוכל, מתנות ואפילו מוצרי חשמל באינטרנט ולא בחנויות.

(3) יש מקומות בעיר שבהם **נשמעת** / **נשמעים** / **נשמעות** שפות שונות כמו רוסית, צרפתית ואנגלית.

ב ה צ ל ח ה !

זכות היוצרים שמורה למדינה ישראל
אין להעתיק ולפרסם אלא ברשות משרד החינוך

LIVEWORKSHEETS

נספח:

מאמרים לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון 11272, קיץ תשפ״ד

LIVEWORKSHEETS

טקסט 1

שפת אֵם ושפה שנייה

מאת **רות לוריא סגל**[1]

פסקה א ד״ר אירנה בוטוויניק היא חוקרת שפה מאוניברסיטת תל אביב. הינה ריאיון עימה בנושא שפת אֵם.

מהי שפת אֵם?

פסקה ב שפת אֵם היא השפה הראשונה שהילד רוכש בילדות כחלק מתהליך ביולוגי טבעי. תינוקות נולדים עם מערכת ביולוגית, שיש לה חוקים לשוניים. כולנו נולדים עם מערכת שפה במוח, בדיוק כמו שאנו נולדים עם מערכת שמיעה ועם מערכת תנועה או כל מערכת אחרת שעוזרת לנו להתפתח. כשתינוק נולד, הוא מתחיל לשמוע שָׂפָה והמערכת מתחילה להתפתח. אחרי ארבע שנים הוא הופך ל״דובר ילידי״[2]. רוב האנשים רוכשים במהלך חייהם גם שפה נוספת.

מה ההבדל בין רכישה של שפת אם לרכישה של שפה שנייה?

פסקה ג ההבדלים בין רכישה של שפת אֵם לבין רכישה של שפה שנייה קשורים להבדל בין המצב שבו נמצא אדם הרוכש שפה שנייה (והוא יכול להיות בן 12 או 50) לבין המצב שבו נמצא תינוק. לעומת המבוגרים התינוק נמצא כל הזמן ״בתוך השפה״ וחשוף אליה חוץ מן הזמן שבו הוא ישן. התינוק לא יכול לבחור אם ללמוד או לא ללמוד את השפה. זה ביולוגי. כשלומדים שפה שנייה יש גורמים שונים, נוסף על המערכת הביולוגית, שמשפיעים על הצלחה של תהליך הלמידה, כמו שיטות הלימוד והרצון ללמוד. חוקרים אחרים חושבים שלימוד שפה שנייה שונה מאוד מרכישה של שפת אֵם, ואין בו השפעה בכלל של המערכת הלשונית הביולוגית, אלא הוא רק תהליך לימודי.

האם חשיפה ליותר משפה אחת בגיל צעיר יכולה לפגוע בהתפתחות הלשונית?

פסקה ד חשיפה ליותר משפה אחת בגיל צעיר יכולה להפוך את הילדים לדו־לשוניים[3]. בעבר הורים לא רצו שהילדים שלהם ידברו בשתי שפות, וגם החוקרים חשבו שזה לא טוב. אבל היום זו לא הדעה ביחס לדו לְשׁוֹנִיוּת. אומנם, כשהילדים מתחילים לרכוש את שתי השפות, הם יכולים לערבב מילים משתיהן, אבל

---

[1] מעובד על פי לוריא סגל, ר׳ (2023). עם ד״ר אירנה בוטוויניק : על שפת אם, מתוך אתר **גלובס**, אוחזר מתוך אתר globes.co.il.

[2] דובר ילידי - דובר שפה מרגע הלידה, אדם הדובר שפה כשפת אם.

[3] דו לשוניות – יכולת להשתמש ביחד בשתי שפות או יותר

LIVEWORKSHEETS

התופעה הזאת נעלמת לגמרי עד גיל שלוש. רכישה של שתי שפות לא פוגעת בהתפתחות הלשונית ולא עוצרת אותה. היום כולם מבינים שדו־לשוניות זאת מתנה.

פסקה ה מחקר מצא שרק 75% מהילדים שרוכשים שתי שפות הופכים בסוף לדו־לשוניים. 25% רק מבינים את השפה השנייה, אבל לא מדברים אותה. הסיבה לכך היא שבחשיפה לשתי שפות, יש השפעה על הדובר של גורמים כמו היחס לשפה במשפחה, היחס לשפה בחברה וכמות החשיפה לשפה.

האם אפשר לאבד שפת אֵם?

פסקה ו כשאדם עובר למדינה אחרת ומפסיק להשתמש בשפת האֵם שלו, יהיה לו קשה אחר כך להשתמש בה, ולפעמים יהיה לו קשה למצוא את המילים המתאימות. אבל הידע לא נעלם. שפה שאדם למד בגיל צעיר לא הולכת לאיבוד, ואפשר לחזור ולדבר בה די מהר.

טקסט 2

מאיזה גיל כדאי להתחיל ללמוד אנגלית?

מאת **דנה נפתלי**[4]

פסקה א פעמים רבות עולה השאלה מאיזה גיל כדאי להתחיל ללמוד אנגלית. בבתי ספר רבים מתחילים ללמוד בכיתה ד׳, אבל יש הורים שחושבים שצריך להתחיל ללמוד אנגלית הרבה יותר מוקדם. בעקבות זאת נוצרו אפשרויות רבות ללמוד אנגלית מגיל צעיר יותר בחוגים לאנגלית, בגנים דו־לשוניים, באמצעות סרטונים ללימוד אנגלית ובשיעורי אנגלית פרטיים כבר לילדים מגיל שלוש ומעלה. הורים אלה חושבים שחשיפה מוקדמת לשפה האנגלית תעזור לילדים שלהם לרכוש את השפה טוב יותר, כי המוח של ילדים צעירים הוא כמו ספוג והוא מצליח לספוג את כל המידע בצורה מהירה ויעילה.

פסקה ב אך נשאלת השאלה: האם יש הוכחה לכך שלימודי אנגלית כבר מגיל צעיר מאוד הם יעילים יותר? לשאלה הזאת אין תשובה אחת. מתברר כי יש מומחים שלא

[4] מעובד על פי נפתלי, ד׳ (2017). מאיזה גיל כדאי להתחיל ללמוד אנגלית? **מאקו**. אוחזר מתוך אתר mako.co.il.

LIVEWORKSHEETS